

Het Angelus

Nieuwsbrief 45

Jaargang 15 ♦ april 2023

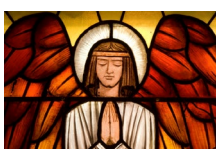
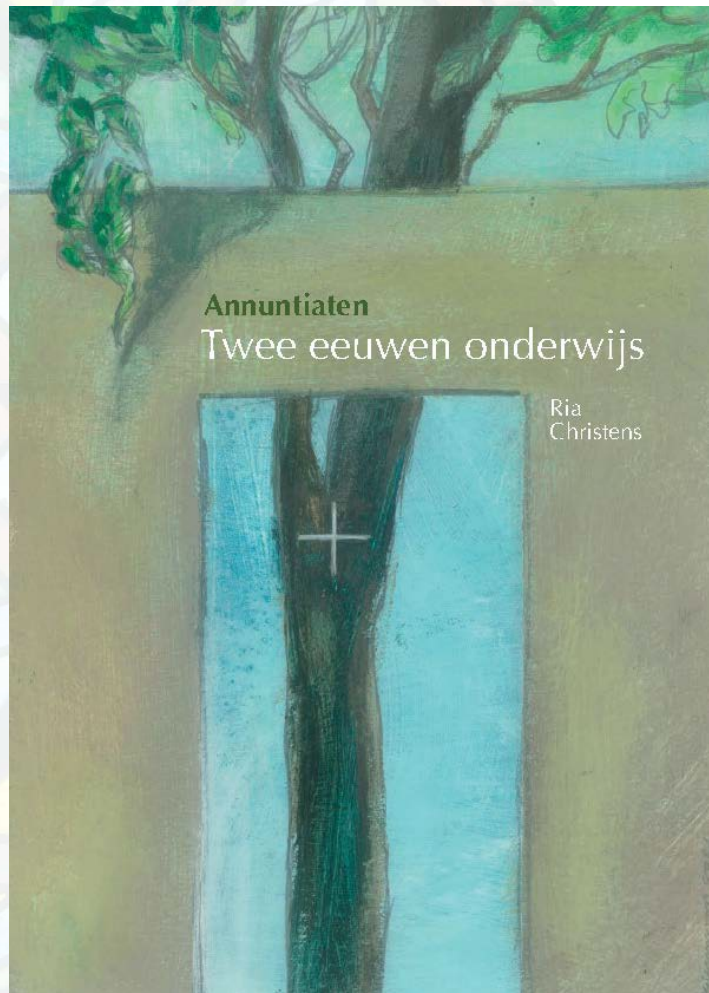
Cultureel Erfgoed
Annuntiaten Heverlee

1. Nieuw boek over onderwijs : op reis langs 95 scholen

Sinds het bestaan van België zorgt de vrijheid van onderwijs ervoor dat iedereen het recht heeft om onderwijs te organiseren. Een van de initiatiefnemers waren de annuntiaten van Heverlee, deel van de grotere annuntiatenfamilie. Hun project startte met enkele kleine dorpsscholen en groeide in twee eeuwen uit tot een netwerk van maar liefst 95 scholen waar intussen zo'n half miljoen jongeren gevormd werden. De kleinste school telt 20 leerlingen; de grootste is met meer dan 3500 leerlingen de grootste onderwijscampus in Vlaanderen. Dit boek brengt het verhaal van al die scholen, van het prille begin tot vandaag.

Annuntiaten: twee eeuwen onderwijs zoomt in op de stichters van de scholen, hun maatschappijvisie en pedagogische expertise. Het boek reist langs de regio's van Heverlee,

Halle, Diest en Brussel en schetst de uitdagingen waarmee de scholen geconfronteerd werden. Tegen de achtergrond van de schoolstrijd, de taalstrijd, en wereldoorlogen, maar ook van de democratisering, de secularisatie en de globalisering lees je hoe een brede gemeenschap van zusters, bestuurders, directies en leerkrachten vroeger en nu samenwerkt om kwaliteitsvol onderwijs mogelijk te maken.

Auteur Ria Christens is historicus, werkt als archivaris van de congregatie en is erfgoedbeheerder bij de vzw Cultureel erfgoed annuntiaten Heverlee, CEAH. In dit boek geeft ze een brede historische achtergrond, maar maakt ze ook plaats voor boeiende anekdotes uit het verleden. De meer dan 250 afbeeldingen brengen het geheel tot leven.

Angelus biedt haar lezers dit prachtige boek tijdelijk aan aan intekenprijs.

Titel *Annuntiaten : twee eeuwen onderwijs*

Auteur: Ria Christens

Formaat: 210 x 275 mm

400 blz

Ca. 250 illustraties

Verkoopprijs: € 49

Intekenprijs (tot 29 november 2023) : € 35

Uitgave: Cultureel erfgoed annuntiaten Heverlee vzw

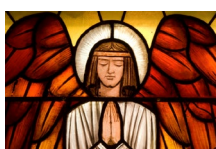
Druk: Van der Poorten NV

Opmaak en layout: Tine De Rick

Cover: Koen Lemmens

Bestellen aan intekenprijs : via dit [bestelformulier](#)

of via de QR-code

2. Vier dagen in het klooster – Mick Feyaerts | KU Leuven

Ik ben sinds november 2022 doctoraatsstudente geschiedenis aan de KU Leuven. Ik doe onderzoek naar de postkoloniale ontwikkeling van de Rooms-Katholieke kerk in Congo, en focus daarbij specifiek op zustercongregaties. Aangezien zustergemeenschappen in Congo vaak takken zijn van in oorsprong Belgische congregaties en die gemeenschappen in de vier decennia na de politieke onafhankelijkheid van Congo nog een aanzienlijk aantal Belgische zusters telt, brengt het onderzoek mij in de eerste plaats naar de archieven van congregaties in België, waaronder de annuntiaten in Heverlee en de *soeurs de Saint-André* in Ramegnies-Chin (Doornik).

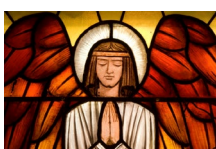
Voor een Leuenaar die zelf zes jaar school liep in het Heilig Hart, is een bezoekje aan de annuntiaten in se een kleine moeite: de gangen zijn vertrouwd, de schoolbel schrikt niet af, en er is altijd wel wat om over te praten met de zusters. 's Ochtends het bergje achter de schoolpoort op fietsen wordt bovendien draaglijker met de gedachte dat je het rond vijf uur die namiddag weer af kan fietsen. De productiviteit van een ééndaags bezoek aan Saint-André daarentegen wordt al gauw overschaduwd door de tijd die nodig is om je te verplaatsen tussen Leuven en Ramegnies-Chin (in het beste geval twee uur heen en twee uur terug met de trein).

Om dat probleem op te lossen, logeerde ik eind juli vier dagen bij de zusters van Sint André. Ik focuste mij op archiefonderzoek en interviews terwijl ik leefde op het ritme van de zusters. Hieronder volgt een kort verslag van mijn verblijf. De *BeReals* die ik nam die vier dagen vormen de leidraad. *BeReal* is een relatief jong sociaal medium dat haar gebruikers één keer per dag op een willekeurig moment een melding stuurt om zo snel mogelijk een foto te posten van henzelf en van hun omgeving. Met de onmogelijkheid om filters te gebruiken of foto's te bewerken, wil de app gebruikers aanmoedigen om aan een kleine groep naasten te tonen waar ze echt mee bezig zijn. In het midden latend of de app daarin slaagt, vormen de *BeReals* die ik die vier dagen nam uitgelezen illustraties van mijn verblijf bij de zusters.

Maandag 24/07/2023 – Dag 1

*Een mooi kaartje met mijn naam op siert de deur van mijn kamertje in het klooster. Alle zusters hebben zo'n naamplaatje op hun deur, en voor de gelegenheid voorzagen ze er ook eentje voor mij. Tijdens mijn wandelingen door de gangen (mijn kamer en de werkkamer liggen aan weerszijde van het reusachtige kloostergebouw) krijg ik zo al een goed beeld van welke zusters waar slapen, ook al ken ik nog lang niet alle namen van de drieëntwintig zusters die hier verblijven. Dag één is meteen goed gevuld: ik interview twee zusters die in de postkoloniale periode in het onderwijs stonden in Congo, en stort me in de tussentijd op de periodieken (*Revue de Saint-André*) die de congregatie een aantal keer per jaar uitgaf. Ik ben blij te horen dat een aanzienlijk aantal zusters hier Nederlands spreekt – Saint-André had ook scholen in Oostende en Brugge. Dat ik bij hen mijn toevlucht kan zoeken wanneer mijn hoofd vol zit met (foutieve) Franse vervoegingen en woorden die ik vandaag nog in allerijl moest googelen, stelt gerust.*

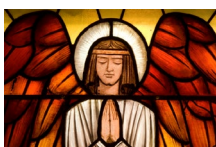
Dinsdag 25/07/2023 – Dag 2

Ik word gewekt door mijn gsm-alarm en beseft meteen dat ik in één ruk door geslapen heb. Het gebed van gisteravond en het daaropvolgende avondmaal in stilte hebben duidelijk een rustgevende impact gehad – of was ik gewoon ontzettend moe van de lange werkdag? De aangename nachtrust heeft mij alleszins klaargestoomd voor een nieuwe dag vol archiefonderzoek en interviews. Mijn werkplek kijkt uit op de grote speelplaats van het Institut Saint-André die, met haar dikke laag asfalt en de sportfaciliteiten, doet denken aan de speelplaats van het Heilig Hart. Het gebouw hier in Ramegnies-Chin werd wel pas gebouwd eind jaren veertig, nadat het oorspronkelijke instituut in Doornik tijdens de Tweede Wereldoorlog door een luchtbombardement met de grond gelijk werd gemaakt. In de namiddag profiteer ik van de zeldzame zonnestralen om het domein te verkennen. Het kasteeltje op de achtergrond deed vorige eeuw dienst als leslocatie, maar werd onlangs verkocht aan een privé-eigenaar die in de tuin onder andere pony's, ezels, een lama en een struisvogel houdt...

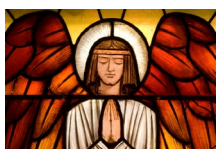
Woensdag 26/07/2023 – Dag 3

Hoewel ik al jaren het comfort van een breed bed met een nog breder donsaken gewoon ben, stelde het enkel bedje in mijn kamer me ook afgelopen nacht niet teleur. Vandaag staat er een dubbelinterview op het programma met twee zusters die de Mulelistische rebellie in 1964 hebben meegemaakt. De rebellen, veelal jonge mensen aangevoerd door Maoïstisch politicus Pierre Mulele die zich verzette tegen het politieke establishment in Kinshasa (op dat moment nog Léopoldville), slaagden erin delen van de Kwilu-provincie in het westen van Congo tijdelijk onder hun controle te brengen. Het aanvallen en vernietigen van missieposten vormde daarbij een belangrijke tactiek. Ook de posten van Saint-André, in Atene en Kikwit Sacre-Coeur, waren slachtoffer van zo'n aanval. Hoewel die belevenis bij beide zusters best een diepe wonde geslagen heeft (ze keerden allebei eind 1964 permanent terug naar België), vertellen ze er in geuren en kleuren over; het overschaduwt geenszins alle mooie herinneringen van hun tijd in Congo.

Donderdag 27/07/2023 - Dag 4

Al vrij snel tijdens mijn verblijf werd duidelijk dat deze vier dagen hopeloos ontoevoelende gingen zijn om alle relevante archieven te bekijken, dus tijdens het laatste sprintje vandaag verdiep ik mij in iets héél plezierigs: de grote verzameling foto's die ze hier bewaren. De collectie, die loopt van de stichting van de Congolese missie van Saint André in 1932 tot ver in de jaren negentig, bevat foto's van gebouwen, lokalen en kapellen, van groepen leerlingen, van Congolese families, van zusters in volle actie, en hier en daar van andere zustercongregaties! Hoewel veel zusters hier in Congo nog nauw hebben samengewerkt met de annuntiaten (en daar ook goede herinneringen aan overhouden), is er tot nu toe nog geen foto van annuntiaten opgedoken. Misschien volgende keer meer succes? Er ligt immers nog een grote stapel foto's te wachten tot mijn volgende bezoek!

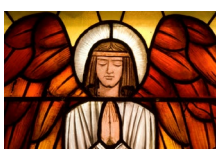

3. 1 september: nieuwe start voor leerlingen èn scholen

De regen viel met bakken uit de lucht vrijdagvoormiddag 1 september 2023. Van een zomers 'terug naar school' gevoel was geen sprake. Bijzonder jammer wel voor de kinderen van de 'nieuwe' basisschool De Wijzer. De straat tussen de Kleine en de Grote Wijzer zou die dag in een speelstraat herschapen worden. Maar springkastelen, picknick op straat ... het moest allemaal geannuleerd worden. Directeur Piet Bakelants, het team en de kinderen zijn er niet al te zeer door van van de wijs gebracht: de versmelting tussen de twee basisscholen van Oud-Heverlee is goed voorbereid en nu al een succes.

Het schoolbestuur van de annuntiaten en het gemeentebestuur kijken tevreden terug naar het reeds afgelegde traject. 'Het hele team heeft het beste van zichzelf gegeven', aldus burgemeester Bart Clerckx. 'We begrijpen vandaag niet meer dat er ooit een opdeling was tussen een jongens- en meisjesschool. Binnen vijftig jaar zal dit al helemaal niet meer het geval zijn'. Ook achter het bijwijlen scherpe onderscheid tussen gemeente- en vrije school werd hiermee definitief een punt gezet. In het boek *Twee eeuwen onderwijs* wordt dit verhaal uitvoerig beschreven. Ook dat van de Boven-Lo overigens.

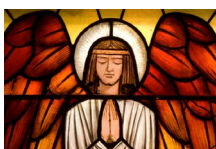
Zaterdag 2 september toonde directeur Kristof Danhieux trots zijn gloednieuwe school op de Boven-Lo, prachtig ingeplant op de Kesselse heuvelrug. Er was jarenlang naar toe gewerkt maar het resultaat mocht worden gezien. Dit is katholiek onderwijs op zijn best, aldus bestuurder Bart Bronselaer. Hij wees er op dat er geduldig gespaard was voor dit project en dat er talloze wafelverkopen, kwisavonden en restaurantdagen waren opgezet in de voorgaande decennia om het bouwfonds te spijzen. 'Het is al te gemakkelijk naar de 'overheid' te verwijzen voor het organiseren van onderwijs en het realiseren van onderwijsinfrastructuur", stelde hij nog, 'dit schoolgebouw is het resultaat van een ongeziene samenwerking tussen de overheid, leerkrachten, directies, ouders en de lokale gemeenschap, en dit veelal op vrijwillige basis'.

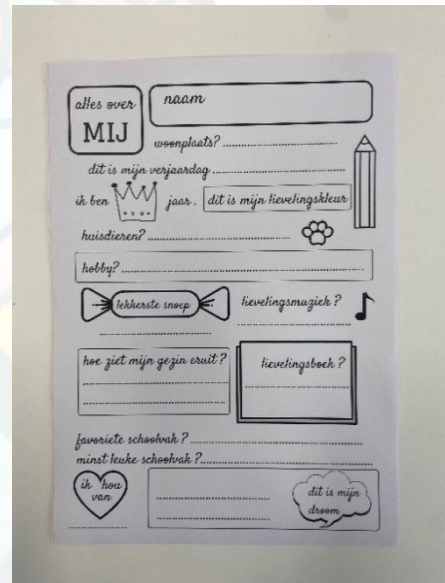
De retro-opstelling bij de feestelijke opening met oude schoolbank, -bel en telraam was voor de gelegenheid goed gekozen. Het gebouw van de lagere school is dan wel gloednieuw maar de basisschool, met nog de kleuterschool aan de overkant van de straat, heeft een verre en interessante voorgeschiedenis. Eind negentiende eeuw kregen de kinderen van de kareelsteenbakkers op de Lo een eigen school en moesten ze de modderige Heideberg niet meer op en af om drie kilometer verderop naar de scholen in Blauwput te stappen. De zusters gingen ter plaatse wonen en zo was ook het personeelsprobleem op deze

wat afgezonderde plek opgelost.

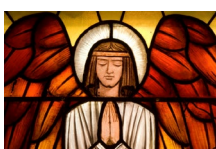
Directeur logistiek basisonderwijs van de Archipel Dieter Peeters, die de werken van nabij opvolgde, leidde de genodigden rond. De toehoorders (vlnr) algemeen directeur Walter D'Hoore, Lieven Boeve, schepenen Carl Devlies, Lalynn Wadera, Dirk Vansina en voorzitter van het schoolbestuur Roger Haest luisterden geboeid naar zijn uitleg. Ook aannemer Houben was tevreden over het resultaat en trakteerde de bezoekers op een ijsje.

Ook in Veltem stond ijskar Popeye op de speelplaats opgesteld om de bezoekers en de leerlingen te trakteren bij de opening. Het project in Veltem is in de regio Leuven ongetwijfeld één van de grote onderwijsinfrastructuurprojecten van de voorbije jaren. In twee fasen wordt het klooster in het centrum van het dorp herbestemd tot een middenschool en krijgt ook de lagere school een nieuwe stek. Op 1 september 2023 namen de leerlingen van het derde tot het zesde leerjaar hun intrek in de nieuwe klassen en ging de middenschool VELD van start met drie klassen in het eerste jaar. Lieve Smeulders en haar gemotiveerde team zullen er werk maken van de integratieve pedagogie. De eerste schooldag stond in het teken van de kennismaking.

Zuster Machteld en haar gemeenschap van zusters annonciaden van Veltem wonen vlakbij. Ze beleefden de speciale eerste schooldag van dichtbij mee. Het project is nog niet rond. De rest van de kloostersite wordt in de loop van volgende schooljaar verder verbouwd. Ingenieursbureau ESSA begeleidt dit technisch moeilijke project. De architecten herdenken bestaande volumes, laten gebouwen optimaal op elkaar aansluiten en bewaken in hun

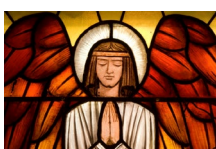

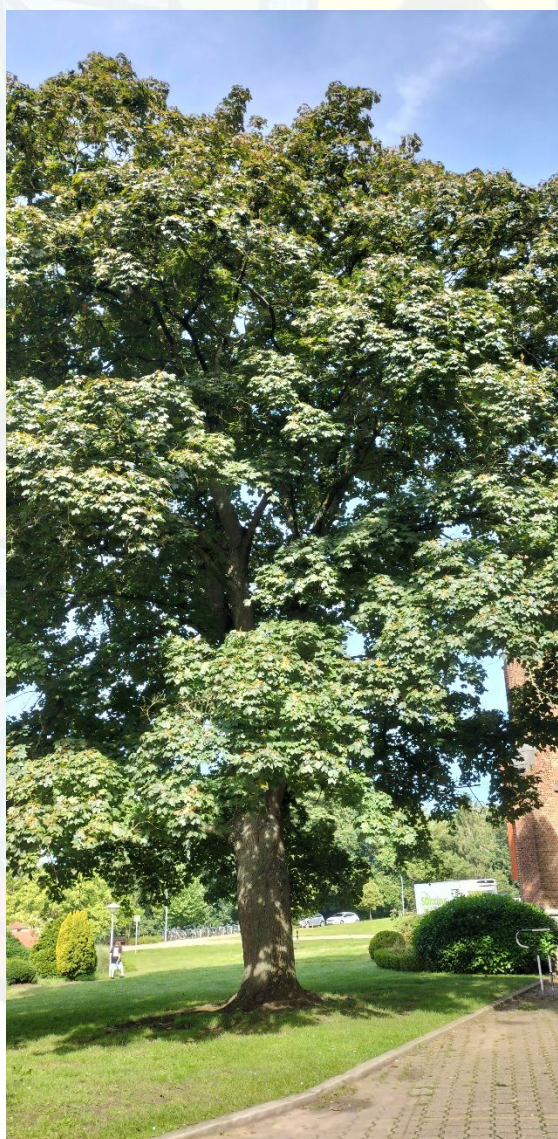
ontwerp het erfgoed. Het dorpsgezicht is door de intacte gevelopstand gevrijwaard. Storende niet oorspronkelijke elementen, zoals de muur voor het klooster, worden verwijderd en waardevolle erfgoedelementen in de totaalverbouwing geïntegreerd. Dat merkte ook Lieven Boeve op, die – zijn laatste schooljaar is daarmee ingezegend - bereidwillig op de foto ging voor het arduinen rozet boven de ingangspoort.

Minister Sven Gatz mocht ten slotte op 1 september het lintje doorknippen van een nieuwe basisschool Nieuwland, gelegen in één van de dichtst bevolkte buurten in het centrum van Brussel. Dit is een breed project, met naast de basisschool ook de kinderopvang Nieuwkinderland en een muziekacademie. Het buurtleven komt er in de toekomst samen.

4. Bomen met een ziel: open monumentendag 10 september 2023

Hart en ziel is het thema van deze 35ste monumentendag. Onder die noemer wordt de link gelegd tussen erfgoed en de tradities, gebruiken en de vergeten vakkennis die er aan vasthangen. Tradities en gebruiken zijn belangrijk om door te geven aan de volgende generaties en het erfgoed te doen begrijpen. Vergeten vakkennis helpt ons om dit erfgoed maar ook onze leefomgeving veilig te stellen voor de toekomst.

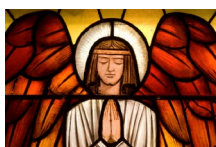
Het volledige programma vind je op de website : [Open Monumentendag 2023 | Open Monumentendag](#)

CEAH biedt van **14.00u tot 18.00u** twee activiteiten aan op de campus van het Heilig Hartinstituut in Heverlee. Maak met je gezin de abdijwandeling en doe samen opdrachten over rituelen en gewoontes vroeger en nu of kom alles te weten over de bomen die je pad kruisen op de campus.

[Open Monumentendag | Bomenwandeling](#)

[Open Monumentendag | Erfgoedwandeling
Abdijweg voor gezinnen](#)

Een wandelgids en het doeboekje zijn verkrijgbaar aan het onthaal van het Heilig Hartinstituut. (€ 2).

5. Onvergetelijke herinneringen gedeeld

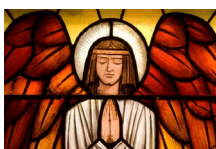
'Met een vijftiental waren we: gediplomeerd als onderwijzeres in 1963 en na 60 jaar gezellig samen op stap in 'de school van toen'.

Terugblikken

Eind jaren 1950-begin jaren 1960 waren ingrijpende jaren voor de opleiding van leerkrachten lager onderwijs. In 1957 veranderde het aloude vertrouwde patroon van voltooide lagere school met daarna 'een voorbereidend jaar', vervolgd door vier jaar normaalschool. Middelbaar onderwijs en normaalschool gingen dicht bij elkaar liggen en er ontstonden tal van 'bruggen' tussen de studierichtingen. Dat had zijn weerslag op de grote klasgroepen die zich aanmeldden in 1959: van de 68 leerlingen die werden ingeschreven in het eerste normaal werden er 29 in 1963 gediplomeerd als onderwijzeres.

Onvergetelijke herinneringen

Sedert 1963 werden maar enkele 'reünies' georganiseerd. Maar toen Ghise Reekmans en Leona Cloots enkele maanden geleden de handen in elkaar sloegen om 'een feestje' te bouwen naar aanleiding van dit 'diamanten jubileum', werd hun initiatief op applaus onthaald. Ook zuster Jacinta Gilles die tot de klasgroep behoorde, was er graag bij. Rond een goed gevulde tafel, bij een drankje en een gebakje, al wandelend in een milde

nazomerzon werden herinneringen opgehaald. Vreugdevolle en pijnlijke, om een lach en een traan te delen.

Veel veranderd

Er is veel veranderd in 'onze school van toen'. Het internaat is vrijwel volledig verdwenen, ook de onderwijs- en opvoedingsstijl zijn vernieuwd, maar... waar we ook keken, in de ongeëvenaard mooie kapel, op de speelplaats, in de grote zaal, de refter...., elke blik leverde associaties van herinneringen op. 'Weet je nog? Weet je nog?...

Elk van ons heeft haar tijd in Heverlee op een andere wijze beleefd. Na zovele jaren en zicht op zovele factoren die deel uitmaakten van die ervaringen kijken we dankbaar terug. Heverlee blijft een stuk van ons leven.

Daarom is het zo belangrijk dat die geschiedenis bewaard blijft.

Dank je wel aan het archief, aan *Het Angelus* en aan alle vrijwilligers, in het bijzonder Magda Guelinckx die zaterdag onze gids was. Zij werken mee om de stukjes van de rijke Heverleepuzzel te bewaren en verder op te bouwen.

An Hermans

6. Met de 'klas van toen' naar de 'school van nu'?

Wat is kenmerkend voor een HHH'er? Waaraan herken je hem of haar? De HHH-community van oud-leerlingen moet in elk geval heel groot zijn. Je komt ze overal tegen. Een paar festivalweides vol vermoedelijk intussen.

De school koestert het contact met zijn vele oud-leerlingen en heeft daarvoor een simpele formule: voor de klassen zesdejaars van 10, 25 en 50 jaar terug wordt de rode loper uigerold. Dat gebeurt zo volgens de traditie jaarlijks op de eerste zaterdag van oktober.

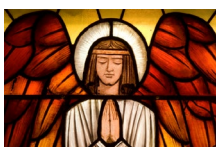

Het bijeenstellen van *up to date* contactgegevens is geen gemakkelijke onderneming. Aan het evenement gaat telkens een intense zoektocht naar adressen en contactgegevens vooraf.

Daarom, bij deze: ben jij afgestudeerd in 2013, 1998 of 1973, maar ontving jij geen uitnodiging? Geef dan zeker je contactgegevens door via deze link:

[OudleerlingendagHHH](#)

Contacteer ook zelf je oud-klasgenoten. Samen met je klas van toen op bezoek in de school van nu is het zoveel leuker. Voor je het weet, zijn jullie vertrokken voor een *trip down memory lane* op **zaterdag 7 oktober 2023**.

7. De wortels van het Voedselbos

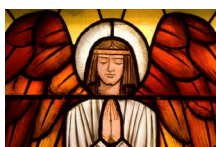

Encycliek als vernieuwende aspiratie

Op 23 september 2023 om 15.00u vindt op de campus van het Heilig Hartinstituut de officiële opening plaats van het 'Voedselbos van de Hoop'. Verwacht je niet aan een plantage van enkele hectaren. De initiatiefnemers noemen het een bescheiden project, dat de stuurgroep 'Boerderij van de Hoop' sinds 2 februari 2021 geduldig plant.

Bescheiden in de uitvoering steunt het project wel op een duidelijke visie. De spirituele wortels van het initiatief leggen de projectpartners bij de encycliek *Laudato Si*. Paus Franciscus pleit daarin voor een integrale ecologie. De zorg voor de natuur en de wisselwerking tussen organismen kan niet los gezien worden van de relatie tussen mensen en de zorg voor elkaar.

'Meewerken aan het Voedselbos is meewerken aan de schepping', aldus zuster Rozemie Couckuyt die vanuit de congregatie van annuntiaten meter is van het project. De bedenkers binnen SPES-forum brachten bewoners van het WZC en buurtbewoners samen en betrokken bij het project ook het Begeleidingsnetwerk voor kwetsbare jongeren en jonge gezinnen De Wissel. Voor de ecologische expertise gingen ze te rade bij Velt, dat het project concreet uittekende en begeleidt.

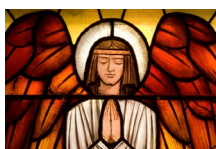
Niet haaks op het verleden

Het voedselbos versterkt een reeds bestaand groen kader, volgens zuster Rozemie: 'Op de helling aan de rand van de Rozenberg staan er reeds grote bomen. Het kleine bos is een microklimaat voor planten, insecten en kleine zoogdieren. Daarop werd verder gewerkt. Aan de rand en op een graszone werden er nieuwe lagen struiken en bomen geplant die eetbare bloemen en vruchten dragen: bosaardbeien, vlierbessen, appels, kastanjes,...'.

Dit initiatief is duidelijk ontstaan vanuit actuele aspiraties, maar heeft een match met het verleden van de 'groene' campus. De uitgestrekte groene zones zijn het resultaat van een jarenlange landbouwactiviteit die tot vandaag stand houdt in een verstedelijkte omgeving. Steeds meer mensen vinden de weg naar het hoefwinkeltje van de campusboerderij van Geert en Stefaan Dumortier en gaan voor de korte keten consumptie. Tuinbouw zit in het buurt-DNA. De vorige generaties buurtbewoners kweekten groenten in de vallei van de Buekenbeek. In een verder verleden werd in de Zeven Vijvers vis uitgezet, allemaal bestemd voor consumptie in de stad vlakbij.

Voedsel voor lichaam en geest

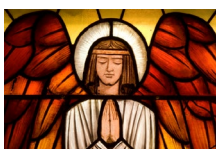
Luk Bouckaert schetst de verdere stappen in het project: 'Er zal een pad worden aangelegd om het bos toegankelijk te maken, ook voor rolstoelen en wandelaars met rollator. Er zal een stilteplek komen en sommige bomen zullen we verbinden met religieuze poëzie in de geest van het Zonnelied van Franciscus van Assisi. Van de oude omwalling willen we een vreugdemuur met gedichten maken. Vanaf de herfst 2023 plannen we een reeks seminaries rond de encyciek *Laudato Si*, de filosofie van het eco-personalisme en de Francesco economy - de economie van de hoop. Ja, we geloven echt dat onze spiritualiteit ons denken en ons handelen en uiteindelijk heel onze samenleving kan veranderen'.

Welkom op de opening

De officiële opening van het Voedselbos van de Hoop zal doorgaan op zaterdag 23 september 2023 om 15 uur, met nadien de vertoning van de film *The Letter* (<https://youtu.be/Rps9bs85BII>) en een panelgesprek. Iedereen is welkom, maar vooraf inschrijven is wel nodig.

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScGZ2HMG1fopPiW1i_IPBrbr6P5HFY-SVlslldOG05jT3tov8w/viewform

8. Congres 'Bestemming erfgoed: in gesprek met de plek'

26.10.2023
-
27.10.2023

Agenda

Verschillende locaties in het centrum van de stad

Grote Markt 1, 2000 Antwerpen

Donderdag 26 oktober 2023 tot vrijdag 27 oktober 2023
9.00 - 16.00 uur

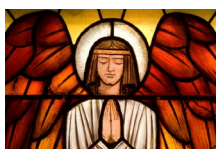
Wat is de rol van 'de plek' en hoe bepaalt die onze beleving van erfgoed? Op 26 en 27 oktober 2023 brengt een tweedaags congres in Antwerpen de erfgoed- en toerimesector samen over deze vraag. Professionals, academici, erfgoedbeheerders en beleidsmakers gaan samen op zoek naar antwoorden.

Sommige plekken zijn authentiek, andere zijn hun betekenis kwijtgeraakt, ontoegankelijk geworden of herdoopt tot iets nieuws. Het congres 'Bestemming Erfgoed - in gesprek met de plek' verkent de **mogelijkheden om plekken ten volle te laten beleven**. Hoe maak je bezoekers bewust van de betekenis van de plek? Wat is de toegevoegde waarde van immaterieel erfgoed bij de beleving van een plek? Hoe houd je een erfgoed interessant? Met zintuiglijke ervaringen?

Verwachtingen rond erfgoedbestemmingen verschillen naargelang de doelgroep.

Buurtbewoners zien het anders dan buitenlandse toeristen. De lokale gemeenschap is betrokken partij. Kan beleving volstaan of verwachten bezoekers ook authenticiteit en educatie?

Duurzaam erfgoedtoerisme probeert die elementen te verzoenen. Het zoekt een evenwicht tussen de toeristische beleving, het bewaren van erfgoed en de meerwaarde voor de lokale bevolking. Het kan nooit de bedoeling zijn dat een plek en haar betekenis onder druk komen

staan van bezoekers. Het ideaal is een duurzame en aantrekkelijke beleving te creëren die blijft verwonderen en zelfs bijdraagt tot het erfgoedbehoud.

Al deze vragen en nog zoveel meer komen aan bod tijdens dit interactief congres met internationale en nederlandstalige sprekers. Naast een reeks plenaire lezingen is er ruimte voor debat en bezoek aan inspirerende voorbeelden. De deelnameprijs is wel behoorlijk hoog en bedraagt € 150.

Programma en inschrijvingen

[Programma congres Bestemming Erfgoed | Toerisme Vlaanderen](https://toerismevlaanderen.be/nl/events/congres-bestemming-erfgoed/inschrijving)

<https://toerismevlaanderen.be/nl/events/congres-bestemming-erfgoed/inschrijving>

9. CEAH vrijwilligers: samen het erfgoed van CEAH levend houden

Sedert 2013 werkt CEAH met 'vaste' en 'flex' vrijwilligers. De Flexpool, niet te verwarren met de flexjobs van de overheid, zijn de manier om samen het erfgoed van de annuntiaten levend te houden. Flexpoolers geven zelf aan waarvoor en wanneer ze aanspreekbaar zijn. Enkele voorbeelden:

Marijke is onderwijzeres en behaalde recent haar diploma als stadsgids. Ze stelde zich kandidaat om rondleidingen te doen voor CEAH. Zij werkt voltijds, dus liefst tijdens het weekend.

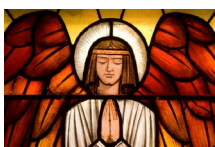
Els is leerkracht taal met een hart voor erfgoed en kunst en voor leerlingen secundair onderwijs. Willen we een workshop linotype of fotocollage organiseren, dan proberen we haar te strikken.

Lander is master Geschiedenis en volgt momenteel een Educatieve Master. Voor het ophalen van archieven en andere stevige erfgoedklussen maar ook voor leerlingenbezoeken mogen we altijd proberen op hem een beroep doen.

Marie-Josée volgde na haar lerarenloopbaan een erfgoedopleiding. Zij is zowel vaste als flex vrijwilliger bij CEAH. Zij komt een vaste dag per week archieven ordenen. Tijdens de week of in het weekend begeleidt ze leerlingen of groepen voor een rondleiding in de kapel.

Ahmed is graag bereid om ons te helpen bij videopresentaties bij een volgende Erfgoed- of Open Monumentendag. We zijn wat blij dat hij deel blijft van onze CEAH-club.

Ben jij ook aanspreekbaar voor een erfgoedtaak bij CEAH? Laat het ons weten of kom eens afstemmen. Zo simpel is het om lid te worden van de CEAH flexpool.

10. *Shifting sceneries*: kunstenparcours in de Zennevallei

“Tijdens mijn eerste wandelingen in de Zennevallei werd ik gegrepen door de veelheid aan impressies, door de diverse verhoudingen tussen natuur, industrie en verstedelijking.”

– curator Benedict Vandaele

De veranderende omgeving van de kronkelende Zenne inspireerde een dertigtal beeldende kunstenaars, geselecteerd door curator Benedict Vandaele. Met als titel *Shifting Sceneries* verkent het kunstenparcours verschillende veranderingen op het gebied van natuur, industrie en verstedelijking.

De deelnemende kunstenaars bevinden zich in verschillende fases van hun artistieke ontplooiing en resideren zowel in de streek, in eigen land, als in het buitenland.

Zowel opkomende talenten als gevestigde waarden presenteren nieuwe en bestaande kunstwerken op acht geselecteerde locaties, gaande van groene omgevingen tot een fabriek, een sluis, een kerk en culturele huizen als FeliX Art & Eco Museum en Het huis van Herman Teirlinck.

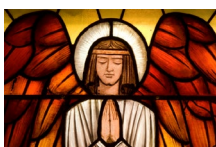
Fietsroute (35,5 kilometer)

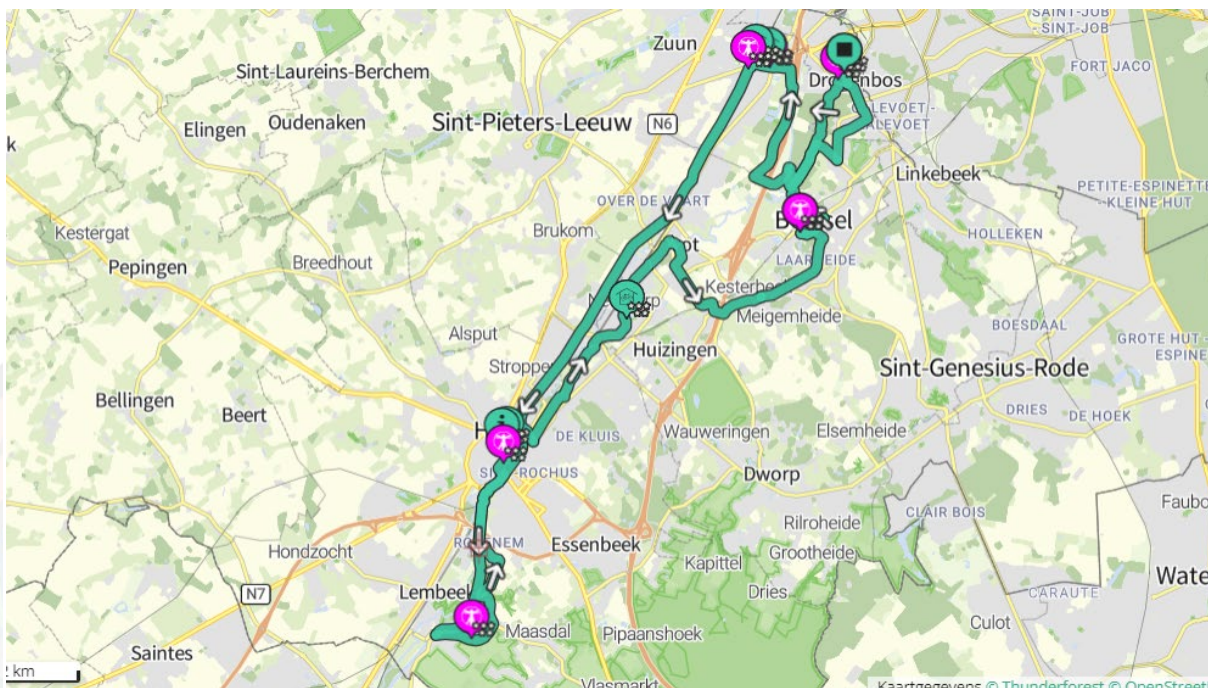
Al fietsend, kom je voorbij de acht kunstplekken, het is de ideale manier om de Zennevallei in al haar glorie te ontdekken.

De fietsroute start vanaf deze 2 locaties:

1. FeliX Art & Eco Museum - Kuikenstraat 6 - 1620 Drogenbos. Open op vrijdag, zaterdag & zondag - Tussen 10:30 en 17:00
2. Visit Halle - Grote Markt 1 - 1500 Halle. Open op vrijdag en zaterdag - Tussen 9:00 - 12:00 & 13:00 - 16:00 Opgepast: niet open op zondag, dus geen catalogus te verkrijgen die dag op deze locatie.

De fietsroute werd zoals onze Erfwegwandelingen uitgewerkt in *RouteYou*: hierbij vind je de link: [GIST - fietsroute - Recreatieve fietsroute | RouteYou](#)

Een ticket voor het kunstencours kost 5 euro en blijft heel de periode geldig. Wens je er ook een catalogus bij, dan kost het samen 10 euro. Je kan beide hieronder bestellen of ter plaatse aanschaffen op de startplekken FelixArt of Visit Halle of in de culturele huizen: CC de Meent, CC 't Vondel, CC Coloma of Het Huis van Herman Teirlinck.

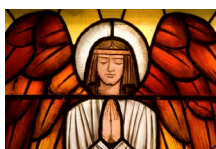
[Een ticket kan je hier kopen](#)

Het kunstencours is enkel toegankelijk op vrijdag, zaterdag & zondag, tussen 10:30 - 17:00.

11. Afrikaanse kunst : herkomst en restitutie

In 2023 bestaat het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika (AfricaMuseum) 125 jaar. Vijf jaar geleden heropende het totaal vernieuwde museum haar deuren. Een reeks activiteiten worden in de komende weken op het getouw gezet met aandacht voor de rol van het museum in het verleden, het heden en de toekomst.

In het project 125/5 kijkt het museum kritisch naar de koloniale geschiedenis en voert het het debat over de evolutie van de instelling en haar rol in het verleden, heden en de toekomst. Gedurende vier weekends wordt het publiek tijdens de Maand van de Wetenschap via workshops en rondleidingen rechtstreeks in contact met de wetenschappers en het gevoerde onderzoek aan het AfricaMuseum.

Op 23 september staan herkomst en restitutie centraal in een rondleiding en presentatie. Gids leidt de deelnemers rond in de zaal 'Weergaloze kunst en staat stil bij beelden en maskers. Hij vertelt over de rituelen horend bij voorwerpen uit het huidige Congo. Ook de gebruikte technieken, de schoonheidsidealen en de identiteit van Afrikaanse kunstenaars en makers komen aan bod.

Er wordt ingegaan op de herkomst. Het AfricaMuseum bewaart een van de belangrijkste kunstcollecties uit Congo (DRC). Wanneer, waarom en hoe werden de voorwerpen verzameld?

Na de rondleiding stellen Bart Ouvry (directeur) en Els Cornelissen (onderzoeker) het herkomstonderzoek van het museum en het restitutiebeleid van de Belgische overheid voor.

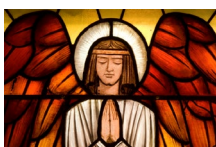
Rondleiding: 23 september 2023

15.00u - 18.00u

Deelnameprijs: € 8

Max. 20 deelnemers

Inschrijven : [Maand van de wetenschap-Mois des sciences \(google.com\)](#)

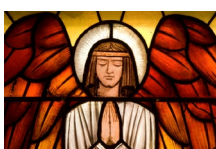
12. Kloostersite annuntiaten Tienen: onderwijsbestemming?

Het bericht verscheen heel onlangs in de krant: het aartsbisdom Mechelen-Brussel vraagt een omgevingsvergunning aan voor de verbouwing van het beschermd klooster van de annuntiaten aan de Veldbornstraat in Tienen. De mogelijkheden worden onderzocht om de site na verbouwing te herbestemmen als schoolgebouw.

Dit bericht riep bij velen de vraag op of er in Tienen dan ook annuntiaten gevestigd waren en hoe ze verwant zijn met pakweg de annuntiaten van Heverlee of Veltem.

De zusters annuntiaten of anonciaden van Heverlee, Veltem, Huldenberg, Berchem en Itterbeek behoren tot dezelfde familie van apostolische annuntiaten. Aan het begin van hun familiestamboom ligt de stichting in Veltem. De gemeenschap van vrome vrouwen werd op het einde van de achttiende eeuw gevormd door pastoor De Clerck met een sociaal doel: armenonderwijs verstrekken op het platteland. In 1833 werd de stichting door kardinaal Sterckx een door het bisdom erkend religieus instituut of congregatie. De leden legden voortaan plechtige en eeuwige geloften af en droegen een kloosterkleed. Naast de lokale leefregel volgden ze een bredere spirituele inspiratie. Hen werd hiervoor de spiritualiteit van de annuntiaten, een Franse contemplatieve orde ontstaan in de 15de eeuw in Frankrijk, voorgesteld. De kloosters behielden wel hun onderwijsfocus. In de loop van de 19de eeuw werden de vijf genoemde apostolische huizen zelfstandig van elkaar en stichtten op hun beurt een netwerk van bijhuizen.

De verwantschap met de orde van de annuntiaten ligt dus op het niveau van de spiritualiteit. De familiestamboom van de orde van annuntiaten start in het Franse Bourges (Midden Frankrijk) in het begin van de zestiende eeuw bij stichteres Johanna van Frankrijk. De orde kwam tot bloei in de zeventiende eeuw met tientallen kloosters verspreid over heel Europa.

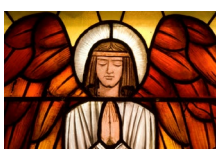
Het eerste contemplatieve annuntiatenklooster in de Nederlanden werd gesticht in 1516 in Brugge, gevolgd door Leuven in 1530. Het klooster in Tienen werd, bijna een eeuw later, in 1627 gesticht vanuit het klooster in Leuven. Acht religieuzen namen met hun overste, Ancilla Anna Wielant, hun intrek in een nieuw opgetrokken kloostergebouw aan de Veldbornstraat. De slotzusters kregen op 23 augustus 1783 officiële toestemming om een meisjesschool te openen zodat ze als contemplatieve orde aan de dreigende afschaffing ingevolge het edict van Jozef II konden ontsnappen.

Tijdens de Franse bezetting werden ze op 11 november 1796 uit hun klooster verdreven. De 28 religieuzen bleven echter samen en vonden

achtereenvolgens onderdak in een privéwoning aan de Minderbroedersstraat en aan de huidige Gilainstraat te Tienen. Het mooie klooster aan de Veldbornstraat kwam in privéhanden.

Vanaf 1800 tot 1823 betrokken de annuntiaten van Tienen, ditmaal als huurder, opnieuw een deel van hun klooster om het daarna definitief te verlaten. In 1823 verwierven ze een pand aan de Broekstraat en openden er opnieuw een school. In 1833 hernamen de zusters het dragen van hun habijt, nadat kardinaal Sterckx hiervoor de toelating in Rome had verkregen. Wellicht is het niet toevallig dat hetzelfde jaar ook officieel de apostolische annuntiaten ontstonden.

De kloostergemeenschap van Tienen wist zich zodanig te herstellen dat in 1853 kon worden overgegaan tot de stichting van een nieuw klooster in Geel. Om de school beter te kunnen huisvesten, werd in 1919 aan de Oude Vestenstraat een ruimer pand aangekocht. Als gevolg van een tekort aan roepingen en de vereiste getuigschriften werd de school in 1947 overgelaten. De drie Belgische contemplatieve annuntiatenkloosters werden in 1965 samengevoegd en verhuisden naar Merksem in afwachting dat in Westmalle een nieuw klooster zou worden gebouwd. Daar was tot begin dit jaar het contemplatieve klooster van de annuntiaten in België gevestigd.

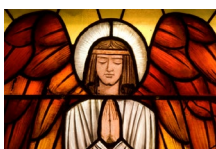
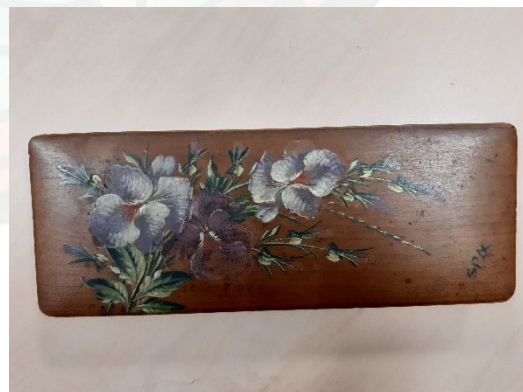
13. 'Terug naar school' aanwinsten!

We sluiten de nieuwsbrief af met twee leuke 'terug naar school' aanwinsten. Met dank aan zuster Carine Devogelaere die de stukken, die in de familie al die jaren werden gekoesterd, aan het archief schonk.

Met de houten boekentas ging bompap Louis Verwaest naar de jezuiten in Turnhout. Het pennenbakje is van mama Suzanne Van der Pas (°1924). Het deksel werd door haar zelf beschilderd op school in het Heilig Graf in Turnhout.

De houten schooltas bestaat van in de 17de eeuw. Het was een heel handige uitvinding, die aanvankelijk wel niet mee naar huis werd genomen. Het diende als opbergkastje in de klas. De uitschuifbare plank aan de bovenzijde fungeerde als schrijfplank en het bakje werd, voor de komst van de schoolbanken, als tafeltje gebruikt om op te werken.

Dit model is van latere datum. Het heeft een handvat, een opening gezaagd in de onderste plank. Deze tas werd dus wel degelijk gedragen. Het model bleef nog een tijd in gebruik nadat er schoolbanken en ander schrijfmateriaal voorhanden was, maar raakte dan geleidelijk buiten gebruik.

COLOFON

Aan dit nummer werkten mee: Ria Christens, An Hermans, Annick Van Den Eynde, Erik Vanleeuw
Foto's: Danny Brison, Katleen Boeken, Els Claes

© vzw Cultureel Erfgoed Annuntiaten Heverlee

